

جاذبه و دافعه علی علیه السلام

شهید استاد مرتضی مطهری (ره)

مطهری، مرتضیٰ، ۱۲۹۹ - ۱۳۵۸.

جاذبه و دافعه علی (علیه السلام) / تألیف مرتضیٰ مطهری. - قم: نشر آل طه، ۱۳۸۹.
۱۸۰ ص.

ISBN : 978-600-5537-17-8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیها،
کتابنامه به صورت زیر نویس،

۱. علی ابن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.
الف. عنوان.

۲۹۷/۹۵۱

BP۲۷ / ۲۵ / ۴ ج ۲

۱۳۸۹

جاذبه و دافعه علی (علیه السلام)

مؤلف: شهید استاد مرتضیٰ مطهری

ناشر: آل طه

ناشر همکار: مبین اندیشه

شمارگان: ۳۰۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹

چاپ: ۲

قیمت: ۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۳۷-۱۷-۸

مراکز پخش:

قم / خیابان انقلاب (چهارمردان) / بین کوچه ۱۴ و ۱۶ / ساختمان میلاد / پلاک ۲۸۰
تلفن: ۷۷۰۰۲۲۱ / تلفکس: ۷۷۵۵۲۰۳ / همراه: ۹۱۲۵۵۱۳۳۱۵ - ۹۱۲۳۵۱۸۸۱۲

قم / خیابان سمیه / خیابان شهیدین / پلاک ۲۹ / انتشارات مبین اندیشه

شمارگان: ۳۰۰۰ / شماره تماس: ۰۹۱۳۳۹۰۱۴۷۸ - ۰۹۱۳۳۹۰۱۴۷۸ - ۰۹۱۳۳۹۰۱۴۷۸

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۵	مقدمه
۱۷	قانون جذب و دفع
۱۹	جاذبه و دافعه در جهان انسان
۲۲	اختلاف انسانها در جذب و دفع
۲۲	افرادی که نه جاذبه دارند و نه دافعه
۲۳	مردمی که جاذبه دارند اما دافعه ندارند
۲۴	اشتباه فلسفه هندی و مسیحی
۲۵	معنای حقیقی محبت
۲۶	اسلام ، دین جذب و دفع
۲۸	مردمی که دافعه دارند اما جاذبه ندارند
۲۹	مردمی که هم جاذبه دارند و هم دافعه
۲۹	علی شخصیت دو نیروی

- بخش اول: نیروی جاذبه علی (علیه السلام) ۳۷
- جاذبه های نیرومند ۳۷
- تشیع ، مکتب محبت و عشق ۴۲
- اکسیر محبت ۴۶
- حصار شکنی ۵۲
- عشق ، سازنده یا خراب کننده ؟ ۵۴
- محبت و ارادت به اولیاء ۶۱
- آیاتی در وصف مؤمنان ۶۲
- آیاتی در مهر حضرت حق به مؤمنان ۶۳
- آیاتی در دوستی دوجانبه انسان و خدا ۶۳
- نیروی محبت در اجتماع ۶۷
- بهترین وسیله تهذیب نفس ۷۱
- نظر سقراطی مشربان در تهذیب نفس ۷۲
- نظر فیلسوفان ۷۵
- نظر اهل عرفان و سیر و سلوک ۷۶
- نمونه هایی از تاریخ اسلام ۸۱
- حبّ علی در قرآن و سنت ۹۲
- رمز جاذبه علی ۹۹
- بخش دوم: نیروی دافعه علی (علیه السلام) ۱۰۵
- دشمن سازی علی ۱۰۷
- ناکثین و قاسطین و مارقین ۱۱۱
- پیدایش خوارج ۱۱۴

۱۲۳	اصول عقاید خوارج.....
۱۲۴	عقیده خوارج در باب خلافت.....
۱۲۶	عقیده خوارج درباره خلفا.....
۱۲۷	انقراض خوارج.....
۱۲۸	شعار یا روح؟.....
۱۲۸	مذاهبی که شعارشان مرده و روحشان زنده است.....
۱۲۸	مذاهبی که روحشان مرده و شعارشان زنده است.....
۱۱۹	روح تشیع در صدر اسلام.....
۱۳۲	«حقیقت» پرستان و «شخص» پرستان.....
۱۳۳	تشیع، راهی در تشخیص حقیقت و تعقیب آن.....
۱۳۷	روح مذهب خارجی در روزگار ما.....
۱۳۶	دموکراسی علی.....
۱۳۹	قیام و طغیان خوارج.....
۱۴۲	ممیزات خوارج.....
۱۴۲	روحیه های مبارزه گر.....
۱۴۳	عبادت پیشگان متسک.....
۱۴۶	فوق العادگی پیکار علی با خوارج.....
۱۴۷	عدم جرئت غیر علی بر این کار.....
۱۴۹	کج فهمی خوارج.....
۱۵۰	نا آشنایی غیر مهاجر و انصار با روح فرهنگ اسلامی.....
۱۵۱	توصیف علی از روحیه خوارج.....
۱۵۲	آلت قرار گرفتن مقدسان احمق و سخن علی در این باره.....
۱۵۵	تنگ نظری خوارج.....
۱۵۶	خوارج امروز.....
۱۵۷	محکومیت کوتاه بینی از نظر علی.....

- ۱۵۹.....ضربه های روحی خوارج.....
- ۱۵۹.....تفقه در دین و رمز جاودانگی اسلام.....
- ۱۶۰.....جهات گوناگون داستان تحکیم.....
- ۱۶۲.....تفاوت حکومت قرآن و حکومت افراد.....
- ۱۶۳.....سازگاری داستان تحکیم با اصول تشیع.....
- ۱۶۴.....تأثیر فرق اسلامی در یکدیگر.....
- ۱۶۶.....جلوه گاه اندیشه خارجی در مکتب ها.....
- ۱۶۹.....سیاست «قرآن بر نیزه کردن».....
- ۱۷۵.....لزوم بیکار با نفاق.....
- ۱۷۹.....علی، امام و پیشوای راستین.....

شخصیت عظیم و گسترده امیرالمؤمنین علی علیه السلام وسیعتر و متنوعتر از این است که یک فرد بتواند در همه جوانب و نواحی آن وارد شود و توسن اندیشه را به جولان آورد. برای یک فرد، حداکثری که میسر است این است که یک یا چند ناحیه معین و محدود را برای مطالعه و بررسی انتخاب کند و به همان قناعت ورزد.

یکی از جوانب و نواحی وجود این شخصیت عظیم، ناحیه تأثیر او بر روی انسانها به شکل مثبت یا منفی است و به عبارت دیگر «جاذبه و دافعه» نیرومند اوست که هنوز نقش فعال خود را ایفا می نماید و در این کتاب درباره اش گفت و گو شده است.

شخصیت افراد از نظر عکس العمل سازی در روحها و جانها یکسان نیست. به هر نسبت که شخصیت حقیرتر است کمتر خاطرها را به خود مشغول می دارد و در دلها هیجان و موج ایجاد می کند، و هر چه عظیمتر

و پرنیروتر است خاطره انگیزتر و عکس العمل سازتر است، خواه عکس العمل موافق یا مخالف .

شخصیتهای خاطره انگیز و عکس العمل ساز، زیاد بر سر زبانها می افتند، موضوع مشاجره ها و مجادله ها قرار می گیرند، سوژه شعر و نقاشی و هنرهای دیگر واقع می شوند، قهرمان داستانها و نوشته ها می گردند . اینها همه، چیزهایی است که در مورد علی علیه السلام به حد اعلی وجود دارد و او در این جهت بی رقیب و یا بسیار کم رقیب است . گویند محمدبن شهر آشوب مازندرانی - که از اکابر علمای امامیه در قرن هفتم است - هنگامی که کتاب معروف « مناقب » را تألیف می کرد ، هزار کتاب به نام « مناقب » که همه درباره علی علیه السلام نوشته شده بود در کتابخانه خویش داشت . این یک نمونه می رساند که شخصیت والای مولی در طول تاریخ چه قدر خاطرها را مشغول می داشته است .

امتیاز اساسی علی علیه السلام و سایر مردانی که از پرتو حق روشن بوده اند این است که علاوه بر مشغول داشتن خاطرها و سرگرم کردن اندیشه ها، به دلها و روحها نور و حرارت و عشق و نشاط و ایمان و استحکام می بخشند .

فیلسوفانی مانند سقراط و افلاطون و ارسطو و بوعلی و دکارت نیز قهرمان تسخیر اندیشه ها و سرگرم کردن خاطرها هستند . رهبران انقلابهای اجتماعی، مخصوصا در دو قرن اخیر ، علاوه بر این، نوعی تعصب در پیروان خود به وجود آوردند. مشایخ عرفان پیروان خویش را اسیانا آنچنان وارد مرحله «تسلیم» می کنند که اگر پیر مغان اشارت کند

سجاده به می رنگین می نمایند. اما در از آنها گرمی و حرارت توأم با نرمی و لطافت و صفا و رقتی که در پیروان علی، تاریخ نشان می دهد نمی بینیم. اگر صفویه از دراویش لشکری جرّار و مجاهدانی کارآمد ساختند، با نام علی کردند نه با نام خودشان.

حسن و زیبایی معنوی که محبت و خلوص ایجاد می کند از یک مقوله است، و سیادت و منفعت و مصلحت زندگی که کالای رهبران اجتماعی، و یا عقل و فلسفه که کالای فیلسوف است، و یا اثبات سلطه و اقتدار که کالای عارف است، از مقوله های دیگر.

معروف است که یکی از شاگردان بوعلی سینا به استاد می گفت اگر تو با این فهم و هوش خارق العاده مدعی نبوت شوی، مردم به تو می گروند، و بوعلی سکوت کرد. تا در سفری در فصل زمستان که باهم بودند، سحرگاه بوعلی از خواب بیدار شد و شاگرد را بیدار کرد و گفت: تشنه ام، قدری آب بیاور. شاگرد تعلّل کرد و شروع کرد به عذر تراشیدن. هر چه بوعلی اصرار کرد، شاگرد حاضر نشد در آن زمستان سرد بستر گرم را ترک کند. در همین وقت فریاد مؤذن از بالای مأذنه بلند شد که «اللهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ». بوعلی فرصت را مناسب دید که جواب شاگرد را بدهد. گفت: تو که مدعی بودی اگر من ادعای پیغمبری کنم مردم ایمان خواهند آورد، اکنون ببین فرمان حضوری من به تو که سالها شاگرد من بوده ای و از درس من بهره برده ای آنقدر نفوذ ندارد که لحظه ای بستر گرم را ترک کنی و آبی به من بدهی، اما این مرد مؤذن پس از چهارصد سال فرمان پیغمبر را اطاعت کرده، از بستر گرم خارج شده و رفته بر روی این بلندی و به

وحدانیت خدا و رسالت او گواهی می دهد. بین تفاوت ره از کجاست تا به کجا!

آری فیلسوفان شاگرد می سازند نه پیرو، رهبران اجتماعی پیروان متعصب می سازند نه انسانهای مهذب، اقطاب و مشایخ عرفان ارباب تسلیم می سازند نه مؤمن مجاهد فعال.

در علی، هم خاصیت فیلسوف است و هم خاصیت رهبر انقلابی و هم خاصیت پیر طریقت و هم خاصیتی از نوع خاصیت پیامبران. مکتب او، هم مکتب عقل و اندیشه است و هم مکتب ثوره و انقلاب و هم مکتب تسلیم و انضباط و هم مکتب حسن و زیبایی و جذبه و حرکت.

علی (علیه السلام) پیش از آنکه امام عادل برای دیگران باشد و درباره دیگران به عدل رفتار کند، خود شخصاً موجودی متعادل و متوازن بود. کمالات انسانیت را با هم جمع کرده بود. هم اندیشه ای عمیق و دور رس داشت و هم عواطفی رقیق و سرشار. کمال جسم و کمال روح را توأم داشت. شب، هنگام عبادت از ماسوی می برید و روز، در متن اجتماع فعالیت می کرد. روزها چشم انسانها مواسات و از خود گذشتگی های او را می دید و گوشه هایشان بند و اندرزا و گفتارهای حکیمانه اش را می شنید، و شب چشم ستارگان اشکهای عابدانه اش را می دید و گوش آسمان مناجاتهای عاشقانه اش را می شنید. هم مفتی بود و هم حکیم. هم عارف بود و هم رهبر اجتماعی، هم زاهد بود و هم سرباز. هم قاضی بود و هم کارگر. هم خطیب بود و هم نویسنده. بالأخره به تمام معنی یک انسان کامل بود با همه زیباییهایش.

کتاب حاضر مجموعه ای است از چهار سخنرانی که در روزهای ۱۸ تا ۲۱ ماه مبارک رمضان سال ۱۳۸۸ در حسینیه ارشاد ایراد شده است. این کتاب مشتمل است بر یک مقدمه و دو بخش. در مقدمه کلیاتی درباره جذب و دفع به طور عموم و جاذبه و دافعه انسانها به طور مخصوص بحث شده است. در بخش اول جاذبه علی علیه السلام - که همواره دل‌هایی را به سوی خود کشیده و می کشد - و فلسفه آن و فائده و اثر آن، موضوع بحث قرار گرفته است. در بخش دوم، دافعه نیرومند آن حضرت که چگونه عناصری را به سختی طرد می کرد و دور می انداخت توضیح و تشریح شده است؛ ثابت شده که علی (علیه السلام) دو نیرویی بوده است و هر کس که بخواهد در مکتب او پرورش یابد باید دو نیرویی باشد.

نظر به این که دو نیروئی بودن به تنهایی کافی نیست که معرف مکتب علی باشد، در این کتاب کوشش شده تا حد امکان نشان داده شود که جاذبه علی افرادی از چه طراز را جذب می کرد و دافعه او چه سنخ افرادی را طرد می نمود. ای بسا برخی از ما که مدعی پیروی مکتب او هستیم آنان را که علی جذب کرد دفع کنیم و آنان را که او دفع می کرد جذب کنیم. در قسمت دافعه علی به بحث درباره خوارج اکتفا شده است و حال آنکه طبقات دیگری نیز هستند که مشمول دافعه علی (علیه السلام) می باشند. شاید در وقت دیگر، و لااقل چاپ دیگر این کتاب، این نقص مانند سایر نواقص کتاب جبران شود.

زحمات اصلاح و تکمیل سخنرانیها را فاضل بلند قدر جناب آقای فتح الله امیدی متحمل شده اند. نیمی از کتاب به قلم معظم له است که پس

از استخراج از نوارهای ضبط صوت، از نو به قلم خود نوشته و احیاناً اصلاح و یا تکمیل کرده اند. نیم دیگر آن تقریر لفظی خود اینجانب است و یا احیاناً بعد از اصلاح معظم له به قلم خود چیزهایی اضافه کرده ام. امیدوارم مجموعاً اثر مفید و آموزنده ای باشد. از خداوند متعال مسئلت داریم که ما را از متابعان واقعی علی (علیه السلام) قرار دهد.

تهران، یازدهم اسفند ۱۳۴۹ شمسی
مطابق با چهارم محرم الحرام ۱۳۹۱ قمری
مرضی مطهری